

به نظر شهید رجایی با وجود تمام مشکلاتی که جنگ ایجاد کرده بود اما ضربه منافقان کوردل از همه آنها کاری تر بود. ایشان تشکیلات مهمی در طی جنگ برای رسیدگی به امور تأسیس کرد و بیشتر بودجه کشور را به جنگ تخصیص داد

■ نقش رجایی در جلسات شورای عالی دفاع

رجایی به عنوان نخست وزیر عضو شورای عالی دفاع بود و از این طریق با سیاستگذاری و امور گوناگون جنگ که بر عهده آن شورا بود ارتباط پیدا می کرد. وظیفه شورا رسیدگی به امور جنگ، ایجاد هماهنگی میان نیروهای مسلح در جنگ، نظارت بر تبلیغات و اخبار جنگ و تعیین سیاست خارجی جنگ بود.

رجایی به علت دیدگاه ویژه ای که داشت در مباحث، بررسی ها و تصمیم گیری های شورا نقش مؤثری داشت. هاشمی رفسنجانی در این باره می گوید: رجایی به طور مرتب در جلسات شورای عالی دفاع شرکت می کرد و همان روحیه مقاومت و صلابت ایشان در کارها مؤثر بود. ایشان اصرار داشت که با کارهایی که خیلی مهم بود، ما بیشتر به نیروهای مردمی در جنگ متکی باشیم. بیش از آنکه روش کلاسیک مورد نظر ما باشد، باید نیروهای داوطلب مورد توجه قرار گیرند. به این حرفی که می زد واقعاً معتقد بود و طرح هایی که در زمان ایشان ریخته شد، طرح هایی بر این اساس بود... اولین طرح پیروز ما که آقای رجایی در آن خیلی مؤثر بود، یعنی در بنیاد فکری اش، طرح عملیات شرق کارون بود که نیروهای عراقی را در شمال آبادان به طور فاحشی شکست دادیم و آن شروع کار ما بود... در این شیوه جنگ، مرحوم آقای رجایی حق و سهم دارد و در جا انداختن این طرح در شورای عالی دفاع و سپس به میدان کشیدن این شیوه...»

اصلاً ایشان را قبول نداشت و با کارشکنی های مکرر مانع اهداف ایشان می شد. به دلیل اختلاف در بینش و منش با بنی صدر، کابینه بدون حضور یک سوم وزیران تشکیل شده بود و اگر آن شرایط انقلابی و روحیه خاص نیروهای انقلابی نبود، هر کدام از این بحران ها به تنهایی قادر به ساقط کردن دولت بودند که نمونه آنها در دوران دولت شهید رجایی، مبارزه مسلحانه حزب دموکرات کردستان، حزب کومله، سازمان چریک های فدایی خلق ایران و گروه فرقان است؛ هر یک تلاش گسترده ای در جهت تجزیه طلبی و مخالفت با نظام جمهوری اسلامی ایران به انجام رساندند، اما دیدگاه شهید رجایی در زمینه سیاست خارجی بر این مبنا بود که «ما سیاست را بر اساس اعتقاد اتمان بنا می کنیم و چون اعتقاد ما عوض نمی شود، اصول سیاست خارجی ما هم عوض نمی شود.»

تنها در مورد یکی از مصادیق روحیه مصمم و مدیریت مؤثر ایشان چندین روز قبل از شهادت ایشان نقل شده است که: خوانینی که در فارس مشغول توطئه بودند و خیلی از افراد با ترس و لرز از کنار آنها می گذشتند ولی وی تأکید کرد که برای انقلاب خوانین لکه ننگ هستند و باید این لکه ننگ برداشته شود و شاید این جمله بود که باعث براندازی قبيله طاغوتی خوانین در آن منطقه شد.

فقیر و تقریباً ورشکسته روبه رو بود. و جنگ درست در زمانی از سال شروع شده بود که بودجه بندی و تصویب بودجه سپری شده بود و امکان بازبینی و بازنگری در آن نیز میسر نبود. این وضعیت در حالی بود که وقوع جنگ تمام پیش بینی های دولت در مورد بودجه و نحوه استفاده از آن را به شدت تحت تأثیر قرار داده بود و دولت بایست در موارد مربوط به حوزه خود اقداماتی انجام می داد. بودجه جنگ از بودجه عمومی دولت تأمین می شد و در اولویت قرار داشت. نکته دیگر این بود که دولت حتی قبل از آغاز جنگ با کمبود منابع مالی مواجه بود و کار خود را با ۴۲۰ میلیارد ریال کسر بودجه شروع کرده بود. با وجود این، دولت به منظور تدارکات و پشتیبانی جنگ دفتر پشتیبانی استان خوزستان را تأسیس کرد. اقدام دیگر تشکیل ستاد هماهنگی کمک رسانی به مناطق جنگزده در اوایل آبان ۱۳۵۹ بود. هدف از تشکیل این ستاد ایجاد هماهنگی بین نهادهای انقلابی و ارگان های دولتی مشغول کمک رسانی به مناطق جنگزده در نخست وزیری بود.

■ بحران ها

به نظر شهید رجایی با وجود تمام مشکلاتی که جنگ ایجاد کرده بود اما ضربه منافقان کوردل از همه آنها کاری تر بود. ایشان تشکیلات مهمی در طی جنگ برای رسیدگی به امور تأسیس کرد و بیشتر بودجه کشور را به جنگ تخصیص داد. بزرگ ترین رنج ایشان بنی صدر، رئیس جمهور وقت، بود که

